

Yeni Neşriyat:

**Prof. Dr. İng.
Hermann BORCHERT**

Die Chromitvorkommen in der
Umgebung Von Yeşilova-Burdur

63 sayfa - 3 profül, 52 detay resim
M. T. A. Matbaası - Ankara 1960

Kitapta Burdur-Yeşilova krom bölgesinin umumi jeolojisiyle tektonoğinden bahsedildikten sonra mıntıkada bulunan 23 Ocak ayrı ayrı ele alınıp teşekkül özellikleri üzerinde durulmakta, her biri hakkında etraflı bilgi verilmektedir. Dikkatli bir etüd, uzunca emek neticesi hazırlanmış olan eser birinci hamur kâğıda almanca basılmıştır. Almanlarla almanca bilenlere o mıntıka krom yataklarını bütün incelikleriyle tanıtacağına inandığımız bu güzel eserin bir de türkçeye tercümesi yapılsaydı iyi olurdu.

Yurdumuzda, Devlet tahsisatı ile, Memleketimizin bir bölümündeki krom yatakları hakkında yapılan bu yayının türkçesile birlikte neşri ve ilgililere - az bir ücret karşılığı - dağıtılması arzulanırdı. Bundan sonraki neşriyatında, bilgili ellerde geniş imkânlarla çalıştığını yakinen bildiğimiz, M. T. A. mn bu dileğimizi nazara alınacağını umarız. Eseri Almanca bilen bütün meslektaşlarımıza tavsiye ederiz.

Ö. H. B.

C. W. RAYAN

A Guide To The Known Minerals,
of Turkey

Vii + 196 sayfa 1/2.500.000 lik Türkiye
Maden Zuhurları haritası M. T. A. Matbaası -
Ankara 1960.

Maden Mühendisi C. W. RAYAN'm Aralık 1957 tarihli raporu Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Amerika Dış İşleri iktisadî İş Birliğinin müşterek yardımlarıyla Nisan 1960 da yayınlanmıştır. Birinci hamur kâğıda mükemmel baskı, İngilizce metin. Esere irili ufaklı yataklar karışık bir halde, hiç bir tasnif gözetilmeksizin, geçirilivermiştir. Yurdumuzun bilinen yataklarım tanıtım amacıyla tertiplenen böyle bir kitabın daha derli toplu ol-

ması, yazarın cevher yataklarının coğrafi dağılışlarını göz önünde bulundurarak Metallojenik Provens'ler üzerinde durup yapılmış ve yapılacak çalışmalar hakkında hatıra gelen düşünceleri ortaya koyması beklenirdi.

Müellif böyle bir bir " G i r i ş " den sonra teşekkülleri varlık, binnetice, işletme ömürlerine göre arıklayıp;

(Her ayrı cins cevher yatağı için)

- Devletçe ya da hususi teşebbüsçe işletilen büyük yataklar.
- İşletilmeyen fakat ileride faydalanılabilecek büyük yataklar.
- Ufak çapta yataklar.

şeklinde düzenlese "a, b" bölümündekilerinin jeolojisini, teşekkül tipini, ortalama evsafını, rezervini, yıllık istihsal kapasitesini bir sisteme uyararak belirtseydi mükemmel bir eser meydana getirmiş olurdu.

Arşivlerde bulunan, bir yatağın değişik zamanda başka başka mütehassis tarafından yapılmış raporları gözden geçirmek, her birindeki ayrı düşünceleri birleştirip derli toplu hale getirmek, bu arada "**en makul fikri**" bulup ortaya koymak gibi kimsenin inkâr edemeyeceği kadar güç ve devamlı çalışma isteyen bir işi müelliften beklerken yaptıklarını güçümsediğirniz mânasının çıkarılmasını da arzu etmeyiz. Burada güttüğümüz gaye Müellifin ya "not" larmı bastırmadan rapor halinde ortada bırakması ya da yayınlama hevesine kapıldığına göre "notları" eser haline sokmak için konunun değerine uygun gayreti harcamaktan kaçmmamasmm gerektiği inancını belirtmekten ibarettir. Nitekim ömrü tükenmiş olan Balya, Ortakonuş kurşun yataklarına geniş yer verildiği halde yurdumuzun biricik büyük kükürt işletmesi olan Keçiörlü madeninden (Sayfa 197 de) dört satırla bahsedilmiş, Ayvalık'm Karahayid Ayazment demir yatağının evsafiyle varlığı hakkında (sayfa 81 de) mübalağalı rakamlar verilmiş, Divriği demir, Ergani Bakır, Murgul Bakır, yataklarımızdaki değişik cevher tiplerinin ortalama evsafilariyle varlıkları belirtilmemiş, Ankara bölgesindeki Çayırılı Manganez madeni (sayfa 124 de) üzerinde gereği gibi durulmamış, hülasa ele geçen bilgi değerlendirilmemiş, olduğu gibi kitaba aktarılmıştır. Hatta önemli istihsal ve ihraç

mallarımızdan biri olan tuz'a dahi yer verilmemiştir. (1943 de 23.000 T. kaya - 243.000 tonu deniz ve göl, 1947 de her ikisinin mesmu'u 278.000 ton olduğu Minerals Yearbook'-da mukayyettir. Bu miktar son yıllarda 500.000 tonu aşmıştır.)

Tenkidimizi müsbet hale sokmak düşüncesiyle müellifin bizzat ziyaret fırsatını bulduğu yataklardan bir kaç hakkındaki bilgileri gözden geçirelim; Murgul, Keçiborlu, Ayvalık-Ayazment, ^Ankara-Çayırh değişik cevher yataklarını ele alalım:

MURGUL Bakır-Teşekkül hususiyeti hakkında bilgi verildikten sonra cevher rezervinin % 2.03 Cu. 15.400.000 T.luk olduğu, Bilister'de 0.39 oz/T. altın, 28.29 oz/T. gümüş bulunduğu kayıt edilmektedir (S. 49). Yatakların 10.10.1951 de, başında bulunduğu bir hey'etce, yapılan etüdüne göre bilinen görünür, görünür + muhtemel rezervi 13.530.000 T. (yerinde cevher) olup bu varlığa şamil Jeometrik ortalama evsafı ise % 2.08 Cu. dür. Bilister bakırın Amerika'da Ledoux And Co. Müessesince yapılan tahlili ise aynen:

Copper	99.43 %	Nickel + Cobalt	0.005 %
Lead	0.006 %	Sulphur	0.03 %
Arsenik	0.02 %	Silver	19-20,6 oz/T.
CaO	0.007 %	Gold	0.25-0.49 oz/T.
İron	0.002 %		
Bismuth - Antimony	—		den ibarettir.
Tin	eser		{1958 yılında 279.450 T. ham cevher (2.14 % Cu.luk çıkarılmış, bundan 27250 T. konsantrite elde edilmiş ve 4410 T. Bilister edilmiştir).
Selenium - Tellurium			

KEÇİBORLU - Kükürt - Yatakların teşekkül özelliğinden bahsedilmeksizin varlığının S. 60 % lik 400.000 T. olduğu kayıt edilmekle yetinilmiştir. Tarafımdan 1951 yılında yapılan bir etüd'le rezerv miktarı S. 64.62 % lik cevherden 694.000 T. tesbit edilmişti ki bu da 447.000 T. saf kükürt'e tekabül eder. Piyasaya arz edilen saf kükürtlerin tam tahlili de şöyledir:

- S.09.70 %, kül 0.166 %, Bitüm 0.126 % As. bulunamamış ve Fe. % ise "eser" den ibarettir.

Tuvenan cevherin tahlili de;

S.	52.72 %	SiO ₂	13.36 %
CaO	0.21 %	Fe ₂ O ₃	18.96 %
Rutubet	16.92 %	Al ₂ O ₃	0.64 %
Cu.	0.08 %	vermiştir.	

işletme 1958 yılında 22.330 T. vasati 71.96 % S.lik ham cevher istihsal etmiş, 12.825 T. saf kükürdü piyasaya arz etmiştir.

AYAZMENT - Ayvalık - Bu demir yatağının mümkün rezervinin 35.000.000 T. olduğu, evsafının Fe. 61-65 %, Cu. 4 % muhtevalı bulunduğu işaret edilmiştir. (S. 81).

Buna mukabil Pyrometasometique bir magnetit teşekkülü olan cevherleşme ortalama olarak:

00.55 %	Al ₂ O ₃ + SiO ₂	% 10.85	Na ₂ O + K ₂ O	% 0.0
66.0 %	Mn	% 0.60	Sn, As	% eser
08.0 %	CaO	% 1.20	Pb, Zn	% ese.
MgO % 3.20	Sb	% 0.04	P	% eser

evsafındadır...

Rezervine gelince: Tamamı su üstü açık işletmeye elverişli olmak kaydıyla görünür - muhtemel varlığı (yerinde) 4.787.000 T. cevherdir. Bugün eldeki donelere dayanılarak muhtemel + mümkün varlık için azamî haddede ait rakamlar ortaya konulsa (yerinde) 10.000.000 T. cevher dahi "iyimser" telâkki edilebilecek bir miktarı ifade eder kanaatindeyiz.

ÇAYIRKÖY - Ankara - Bunun jeolojisinin bahis yoktur, sadece, manganez yatakla-

rının 1951-1955 istihallerine ait rakamlar verilmekle yetinilmiş, cevherleşmenin teşekkülü, evsafı, varlığı hakkında bilgi verilmemiştir (sayfa 124). Yatak Ankara'nın düz hat 25, şosedden 53 km. S.E.S.indedir. Cevherleşme mahiyeti itibariyle çoğunluğu "Hausmanit Mn₃O₄" ün teşkil ettiği hidrotermal bir Siliko-Mangan teşekkülüdür: 1953 yılında Karabüke yapılan 5000 T. sevkıyattan alınan 71 numunenin jeometrik vasatı % 39.09 Mn. vermiştir. 20-28 MJSi O₂ hatta bazen % 30 _u bulunduğu da vakidir. % • Fe. 0.44 - 1.83, % Al,

0,038 - 122 P, S eser olarak bulunmuştur. 40.000 T.nu görünür + muhtemel olmak üzere 200.000 T.dan fazla yüksek silisli ve düşük dereceli rezev olduğu tahmin edilmektedir."

Gerek M. T. A. Enstitüsü, gerekse İktisadî Devlet İşletmeleri arşivlerinin emre amade kılınması, Yurdumuzda dilediği zaman dilediği bölgelere gidebilmesi gibi Müellife her bakımdan yaratılan geniş imkânlarla rağmen aldığı neticeler göz önünde tutulursa yazarın bu kadar mühim bir konuyu işlerken " d e r i n l i ğ i n e " inmek külfetine katlanmadığı, daha çok " s a t ı h d a n " top-

layıverdiği bilgilerle yetindiği kendiliğinden belirir.

Bütün bu tenkitlerimize rağmen kitabın manevî, maddî büyük emeklerle ortaya çıkarıldığını düşünüyoruz. Yurdumuz maden yatakları hakkında benzeri eserlerin azlığını nazara alarak hazırlayanla basılmasına yardım eden müesseseleri burada şükranla anmağı borç bilir, ileride bütün yataklarımızı derli toplu ve hakiki değerleriyle belirtecek - titizlikle hazırlanmış - eserlerin basılıp yayınlanmasına M. T. A. Enstitüsünün ön ayak olmasını dileriz.

O. H. B.